

Farid Tabarki *Benut talent beter en neem afscheid van het hokjesdenken*

totaal € 9 mrd ligt doelloos in de kluisen van de verzekeraars. Geld dat bijvoorbeeld ook geïnvesteerd kan worden in het genoemde vernieuwingsfonds voor de gezondheidszorg.

Uitgangspunten

Zoals gezegd, er hoeft geen nieuw systeem te komen, maar het huidige systeem moet wel op de schop. Cruciale uitgangspunten daarbij

zijn: volledige zelfbeschikking voor iedereen (inclusief informatie op maat en gezamenlijke besluitvorming van patiënt en zorgverlener over ziekte en behandeling); maximale zelfredzaamheid waar het kan, optimale zorgverlening waar het moet; solidariteit als uitgangspunt met blijvende aandacht voor betaalbaarheid; terugdringen van bureaucratie en zinloze administratie; en meer inzet voor vernieuwing en implementatie van innovatie.

Benut talent beter en neem afscheid van het hokjesdenken

Door **Farid Tabarki**

Oprichter van Studio Zeitgeist, columnist bij Het Financieele Dagblad & auteur van 'Het Einde van het Midden – Wat een maatschappij van extremen betekent voor mens, bedrijven politiek'

Wanneer een politieke partij zich al te veel vereenzelvigd met een goed idee en het tot stokpaardje maakt, kan dat in de Haagse slangenkuis dodelijk zijn. Op 30 mei memoreerde journalist Rob Vreeken in een *Volkskrant*-artikel de tragische geschiedenis van de middenschool. Een goed idee van de PvdA, dat desalniettemin in al zijn schoonheid strandde. Sindsdien denken politieke partijen wel twee keer na voordat ze zulke ambitieuze plannen in hun onderwijsparagrafen opnemen.

Jammer, want het is hoog tijd voor drastische stappen: *one size does not fit all*. Terwijl scholieren en studenten hun tanden breken op gestandaardiseerde toetsen en centrale examens, blijven mogelijkheden om het onderwijs flexibeler en persoonlijker te maken onbenut. Van brugklas tot master zijn we verknocht aan het ouderwetse hokjesdenken.

Ondanks periodieke hervormingsrondes is het Nederlands onderwijs nog steeds grotendeels georganiseerd alsof de Industriële Revolutie net achter ons ligt. Jongeren rollen nog steeds in partijen van dertig met een gestandaardiseerd stempeltje van de lopende band. Leerlingen worden opgedeeld in gelijke groepen en de dag in gelijke brokken tijd, waarin een inhoudelijk specialist hen lesgeeft in zijn of haar vak. U en ik zijn er groot mee geworden, maar in een dynamische samenleving waarin de voor succes benodigde competenties elke vijf jaar veranderen, is het niet genoeg.

Het bestaande onderwijs is te statisch en disciplinair. In een dynamische samenleving kan en moet dat anders. Studenten moeten vragen stellen, problemen oplossen en onderwerpen analyseren. Ze moeten hun kwaliteiten ontdekken en die ontplooiën. Creativiteit wordt niet ontwikkeld door een 'creativiteits-uurtje' in de week, creativiteit moet in elk vak, elk uur terugkomen.

Goede scholen bieden daarom meer dan nieuwe kennis en vaardigheden alleen, ze trainen jonge mensen in de omgang met verandering. Creativiteit is de sleutel naar dit

Farid Tabarki *Benut talent beter en neem afscheid van het hokjesdenken*

vermogen. De wereld verandert en hij verandert snel; wij moeten mee. Wil je je waarde behouden in een wereld waarin technologie de overhand krijgt, dan moet je een innovatieve denkwijze hanteren.

'Conundrums' en '42'

Aan inspirerende ideeën over innovatie in het onderwijs gelukkig geen gebrek. Zo schreef de zeventienjarige scholier Nikhil Goyal uit New York het boek *One Size Does Not Fit All: A Student's Assessment of School*. De jonge hoogvlieger stelt aan de kaak hoe scholen omgaan met een van de meest waardevolle eigenschappen waarover bijna alle jongeren beschikken: creativiteit. 'Scholen kunnen niet eenvoudigweg een "uurtje creativiteit" instellen en dat is het dan', zegt Goyal. Hij stelt voor Engels, wiskunde en geschiedenis af te schaffen. In plaats van deze vakken wil hij het onderwijsprogramma inrichten rondom grote *conundrums*, een lastig te vertalen begrip dat neerkomt op de grote raadsels van het leven. Goyal wil anti-disciplinair onderwijs, een term van Sandy Pentland van het MIT Media Lab.

Een ander interessant voorbeeld is 42, een Parijse school voor computerprogrammeurs. De steenrijke ondernemer, dwarsdenker en stichter van de school Xavier Noël heeft alle regels uit het reguliere onderwijs in zijn school overboord gezet. Het gaat hem niet om het juiste antwoord, maar om het stellen van de juiste vraag. 42 biedt een open leeromgeving, ruimte voor samenwerkingsprojecten en evaluaties van medestudenten en projectgenoten. Diploma? Niet nodig. Ambitie? Zeker wel. De school is 365 dagen per jaar en 24 uur per dag toegankelijk.

Gericht experimenteren

Al heb ik fundamentele kritiek op het onderwijs, ik pleit er niet voor om, à la 42, de school in zijn geheel af te schaffen. Geen minister van Onderwijs zou dat aandurven en terecht: dan

weten bijna een half miljoen professionals in het onderwijs niet meer wat ze moeten doen.

Het Nederlandse onderwijs doet het in vergelijking met ons omringende landen eigenlijk zo slecht nog niet. Het gemiddelde opleidingsniveau met bijbehorende kennis en vaardigheden staat hoog op de OESO-ranglijst en het systeem is medeverantwoordelijk voor relatief gelukkige jonge mensen.

Toch is het onderwijs als emancipator niet voldoende succesvol: de aansluiting tussen mbo en hbo is bijvoorbeeld ronduit dramatisch en de slaagkansen van met name allochtone jongens zijn in het huidige systeem bedroevend. Ook de meest getalenteerde leerlingen en studenten komen er bekaaid af: de mentaliteit 'doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg' lijkt op veel scholen nog steeds de norm.

Daarom denk ik dat we door gericht te investeren in het onderwijs de vastgeroeste elementen en schotten kunnen doorbreken. Voor een zeer beperkt gedeelte kan dat door een verhaal van bovenaf. Het leeuwendeel moet echter op het niveau van scholen en opleidingen gebeuren. Daar moeten de experimenten plaatsvinden.

Experimenten zoals de middenschool: een stuk of tien middelbare scholen die de eerste drie jaar hun leerlingen nog niet onderverdelen naar niveau. Het zou de emancipatoire werking van de school ten goede kunnen komen, mits de individuele ontwikkeling van de talenten van de leerlingen centraal staat.

Ook lijkt het me een goed idee om het mogelijk te maken om in het voortgezet onderwijs vakken op verschillende niveaus af te ronden. Leerlingen met een grote 'V/P-kloof', een groot verschil tussen hun verbaal en per-formaal IQ, komen dan beter tot hun recht.

Win-win

Beide experimenten kunnen ertoe leiden dat het diploma als gestandaardiseerd sluitstuk van het onderwijs langzaam aan belang inboet ten gunste van een persoonlijk portfolio.

Herman van de Werfhorst *Waarom de politiek zich druk moet maken om gelijke kansen*

Dat vraagt om een andere manier van denken bij zowel docenten als leerlingen. De docent zal methodes moeten verzinnen om efficiënt onderwijs op maat te maken en leerlingen zullen veel minder kunnen calculeren om met *nét* voldoende inspanning de norm te halen. Technologie kan helpen om met *computer-assisted learning* uren bij de docent vrij te maken en om studievoortgang te meten.

Wanneer het onderwijs meegaat met de samenleving betalen de investeringen zich snel terug. Een betere en op maat gemaakte ontwikkeling van talenten zal de aansluiting

op de arbeidsmarkt ten goede komen. Zowel leerlingen als leraren zullen in een flexibelere opzet beter in staat zijn om hun vaardigheden en kennis mee te laten groeien met de veranderlijke realiteit, waarin kapitaal en arbeid als productiefactoren plaatsmaken voor creativiteit en talent.

Persoonlijk, flexibel en op talent gestuurd onderwijs is een mes dat aan twee kanten snijdt. Zwakke leerlingen blijven beter bij de les en zeer getalenteerde of eenzijdig begaafde mensen zijn gemotiveerder en presteren daardoor op een veel hoger niveau.

Waarom de politiek zich druk moet maken om gelijke kansen

Door **Herman van de Werfhorst**

Hoogleraar sociologie aan de Universiteit van Amsterdam

Toen ik een jaar of tien geleden begon sociologische onderzoeksbevindingen voor het Haagse voetlicht te brengen, vielen de schellen me van de ogen. Politici en ambtenaren, ook van PvdA-huize, maakten zich in het geheel geen zorgen om ongelijkheid in het Nederlandse onderwijs. Die was namelijk nauwelijks aanwezig — iedereen kreeg alle kansen, het was enkel een kwestie van kansen pakken.

Men vertelde mij vaak zelfs het tegenovergestelde. Er was misschien wel te veel gelijkheid, want de vmbo'ers deden (en doen) het internationaal gezien bijzonder goed, en de vwo'ers iets minder dan gewenst. Nederlandse leerprestaties in het PISA-onderzoek kenmerkten zich daarom door een lage spreiding.

Die onverschillige houding over onderwijs-ongelijkheid miskent niet alleen structurele ongelijkheden in het onderwijs, maar typeert tevens een bredere tendens in de Nederlandse

samenleving vanaf de jaren tachtig tot nu. Beleid werd steeds meer gevoerd om efficiëntie te bevorderen. In het onderwijs gebeurde dit bijvoorbeeld door de aandacht te richten op hoge gemiddelde en excellente prestaties. Tegelijkertijd werden gelijkheidsvragen niet meer gesteld.

Maar ongelijkheden naar sociaal milieu of etnische herkomst kunnen sterk zijn. Het is al sinds jaar en dag bekend dat de onderwijsloopbaan sterk samenhangt met sociaal milieu. Bovendien komen sociale verschillen in loopbanen niet alleen voort uit sociale verschillen in leercapaciteiten, maar ook uit verschillen in de keuzes die gemaakt of geboden worden. In Nederland zien we bijvoorbeeld dat kinderen uit hogere milieus vaker het vwo instromen dan kinderen uit lagere milieus met dezelfde capaciteiten.

Dit soort ongelijkheden doen zich voor in de hele westerse wereld, en komen voor een belangrijk deel voort uit processen die lastig zijn aan te sturen vanuit de politiek. Er bestaan mogelijk sociale verschillen in intelli-